

Εικονογραφημένο Λεξικό

Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού

Το Πρώτο μου Λεξικό

Τόμος 10ος

(Ξ, ξ - Ο, ο)

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Αγγελική Ευθυμίου, Λέκτ. Δημοκρί-
τειου Παν. Θράκης
Ηλίας Δήμος, Εκπαιδευτικός Π.Ε.
Μαρία Μητσιάκη, Φιλολόγος
Ιουλία Αντύπα, Λεξικογράφος**

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Α. Ν. Συμεωνίδου-Χριστίδου,
Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Κωνσταντίνος Παπανδρέου,
Σχολικός Σύμβουλος
Εμμανουήλ Χαρίτος,
Εκπαιδευτικός Π.Ε.**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

**Λήδα Βαρβαρούση, Εικονογράφος
– Σκιτσογράφος**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Ελένη Λεοντσίνη, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του
Παιδαγ. Ινστιτούτου
Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγ. Ινστιτ.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
Dr Αρετή Καραθανάση-
Κατσαούνου, Μόνιμη Πάρεδρος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
Αγγέλικα Κοροβέση, ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**Προσαρμογή: Αγγελοπούλου
Μαρία, Εκπαιδευτικός
Παραδείση Μαρία, Εκπαιδευτικός
Επιμέλεια: Μπακάλη Άννα,
Εκπαιδευτικός**

**Επιστημονικός υπεύθυνος:
Βασίλης Κουρμπέτης, Σύμβουλος Α΄
του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ**

**Υπεύθυνη του έργου:
Μαρία Γελαστοπούλου,
M.Ed. Ειδικής Αγωγής**

**Τεχνική υποστήριξη: Κωνσταντίνος
Γκυρτής, Δρ. Πληροφορικής**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Αγγελική Ευθυμίου Ηλίας Δήμος
Μαρία Μητσιάκη Ιουλία Αντύπα**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

**Εικονογραφημένο Λεξικό
Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού**

Το Πρώτο μου Λεξικό

**Τόμος 10ος
(Ξ, ξ – Ο, ο)**

Ι.Τ.Υ.Ε. ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια
2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκ-
παιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

**Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστι-
τούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρι-
κτικού εκπαιδευτικού υλικού με βά-
ση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δη-
μοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστι-

τούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός

Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού

Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75%
από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό
Ταμείο και 25% από εθνικούς
πόρους.**

Προέλευση Χάρτη της Ελλάδας

**«Γνωρίζω την Ελλάδα» Γεωγραφί-
α Ε΄ Δημοτικού, Οργανισμός Εκδό-
σεως Διδακτικών Βιβλίων, Έκδοση
Δ΄, Αθήνα 2005**

Ξ ξ

ξάδελφος [ο], **ξαδέλφη** [η]

ουσιαστικό

(ξάδελφοι, ξαδέλφες)

☑ Ο ξάδελφος ή η ξαδέλφη σου είναι το αγόρι ή το κορίτσι του θείου ή της θείας σου.

✍ Η Αλίκη, η κόρη της θείας Κατερίνας, είναι ξαδέλφη του Κώστα και της Αθηνάς.

◇ ξαδελφούλης, ξαδελφούλα, ξαδελφάκι 🎵 ξά-δελ-φος

- Λέμε και ξάδερφος και ξαδέρφη. Στον πληθυντικό λέμε και τα ξαδέλφια ή τα ξαδέρφια.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

Ξάδελφος-----Ξανά

Λέμε επίσης και εξάδελφος,
εξαδέλφη.

Ξακουστός,
Ξακουστή, Ξακουστό επίθετο
(Ξακουστοί, Ξακουστές,
Ξακουστά)

☑ Όταν κάτι είναι Ξακουστό, εί-
ναι γνωστό σε πάρα πολύ
κόσμο. ✍ Οι ξένοι που έρχονται
στην Ελλάδα επισκέπτονται την
Ξακουστή Ακρόπολη των
Αθηνών. ○ φημισμένος, διάση-
μος ● άγνωστος ◇ **ακούω**
🎵 Ξα-κου-στός

Ξανά επίρρημα

☑ Όταν κάνεις κάτι Ξανά, το

ξανά-----ξανθός

κάνεις άλλη μία φορά.

 «Κώστα, διάβασε το μάθημα ξανά, σε παρακαλώ» είπε η κυρία Μαργαρίτα». ✓ Μπορείς να βάλεις το ξανα- μπροστά από άλλες λέξεις για να δείξεις ότι αυτό που λένε οι λέξεις γίνεται μία φορά ακόμα. Η Αθηνά ξανάγραψε την ορθογραφία για να τη μάθει καλά. ξα-να

ξανθός, ξανθή/ξανθιά, ξανθό επίθετο (ξανθοί, ξανθές/ξανθιές, ξανθά)

✓ Όταν κάποιος έχει ξανθά μαλλιά, τα μαλλιά του έχουν χρώμα προς το ανοιχτό κίτρινο ή χρυσαφί. ✓ (σαν ουσιαστικό)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξανθός-----ξαπλώνω

Ξανθιά είναι η γυναίκα που έχει ξανθά μαλλιά. ✍ «Κατερίνα, ποια είναι η ξανθιά που παίζει στο έργο;» ρώτησε ο θείος Σταμάτης. ♦ ξανθομάλλης, ξανθούλης, ξανθούλα, ξανθούλικος
🎵 ξαν-θός

ξάπλα [η] ουσιαστικό (ξάπλες)
→ ξαπλώνω

ξαπλώνω ρήμα (ξάπλωσα, θα ξαπλώσω)

☑ Όταν ξαπλώνεις, πέφτεις στο κρεβάτι για να κοιμηθείς ή για να ξεκουραστείς. ● στέκομαι όρθιος

✓ Στο έργο ο αστυνομικός έδωσε μία μπουνιά στον κλέφτη και τον ξάπλωσε κάτω. Τον έριξε κάτω.

◇ Ο θείος Αλέκος αγαπάει πολύ την ξάπλα μπροστά στη τηλεόραση. Τον ξεκουράζει να είναι ξαπλωμένος. «Όλο ξαπλωτός κάθесαι, θείε» τον πειράζει η Αθηνά. ● όρθιος 🎵 ξα-πλώ-νω

ξαστεριά-----ξαφνιάζω

ξαστεριά [η] ουσιαστικό
(ξαστεριές)

☑ Όταν τη νύχτα έχει ξαστεριά,
ο ουρανός είναι καθαρός χωρίς
σύνεφα και γεμάτος αστέρια.

● συννεφιά ♦ Όταν έχει
ξαστεριά, ο ουρανός είναι
ξάστερος. ● συννεφιασμένος
αστέρι 🎵 ξα-στε-ριά

ξάστερος, ξάστερη, ξάστερο
επίθετο (ξάστεροι, ξάστερες,
ξάστερα) → ξαστεριά

ξαφνιάζω, ξαφνιάζομαι ρήμα
(ξάφνιασα, θα ξαφνιάσω)

☑ Όταν ξαφνιάζεις κάποιον,
τον τρομάζεις, επειδή κάνεις

ξαφνιάζω-----ξαφνικός

ξαφνικά κάτι που δεν περιμένει.

 Η Αθηνά είδε ξαφνικά τον Νίκο μπροστά της και ξαφνιάστηκε.

Δεν τον είχε ακούσει να μπαίνει στο δωμάτιο. ✓ Όλοι

ξαφνιάστηκαν όταν έμαθαν για την εξαφάνιση της Ροζαλίας.

Ένωσαν έκπληξη. ξαφνικός

 ξαφ-νιά-ζω

ξαφνικά επίρρημα → ξαφνικός

ξαφνικός, ξαφνική, ξαφνικό

επίθετο

(ξαφνικοί, ξαφνικές, ξαφνικά)

 Όταν κάτι είναι ξαφνικό, συμβαίνει γρήγορα και χωρίς να το περιμένουμε.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξαφνικός-----ξε-

 Χθες το απόγευμα έπιασε μία ξαφνική βροχή. Η Ροζαλία δεν πρόλαβε να κρυφτεί κι έγινε μούσκεμα. ● αναμενόμενος
◇ Άρχισε να βρέχει ξαφνικά.
ξαφνιάζω ξαφ-νι-κός

ξε-

 Πολλές φορές, όταν βάζω το ξε- μπροστά σε μία λέξη, τότε η σημασία της γίνεται αντίθετη απ' ό,τι πριν. Η Αθηνά κόλλησε τ' αυτοκόλλητα στα τετράδιά της αλλά μετά είδε ότι είχε βάλει λάθος αυτοκόλλητα σε δύο τετράδια. Τα ξεκόλλησε ένα ένα και τα ξανακόλλησε σωστά.

 ξε-

ξεγελώ-----ξεγλιστρώ

ξεγελώ και **ξεγελάω**,
ξεγελιέμαι ρήμα (ξεγέλασα, θα
ξεγελάσω)

☑ Όταν ξεγελάς κάποιον, του
λες ψέματα και τον κάνεις να
πιστέψει αυτό που θέλεις εσύ ή
να κάνει αυτό που θέλεις εσύ.

✍ Στο έργο που έβλεπε η θεία
Κατερίνα ο κλέφτης ξεγέλασε τη
γιαγιά και της πήρε τα χρήματα.

○ κοροϊδεύω ◇ **γελώ**

🎵 ξε-γε-λώ

ξεγλιστρώ ρήμα (ξεγλίστρησα,
θα ξεγλιστρήσω)

☑ Όταν ξεγλιστράς από κάτι
που σε κάνει να αισθάνεσαι
άσχημα, καταφέρνεις να

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεγλιστρώ-----ξεθωριάζω

ξεφύγεις απ' αυτό. Ο
Κώστας ξεγλίστρησε από την
ερώτηση που δεν ήξερε ν' απα-
ντήσσει λέγοντας ότι δεν είχε
καταλάβει καλά το μάθημα.
ξεφεύγω ξεγλίστρημα
γλιστρώ ξε-γλι-στρώ

ξεγυμνώνω, ξεγυμνώνομαι
ρήμα (ξεγύμνωσα, θα
ξεγυμνώσω)
 Όταν ξεγυμνώνεις κάποιον,
του βγάζεις όλα τα ρούχα του.
 ξεγύμνωμα, γυμνός
 ξε-γυ-μνώ-νω

ξεθωριάζω ρήμα (ξεθώριασα,
θα ξεθωριάσω)

ξεθωριάζω-----ξεκαρδίζομαι

☑ Η κυρία Μαργαρίτα δεν αφήνει τα χρωματιστά ρούχα απλωμένα στον ήλιο για πολλή ώρα, γιατί τα χρώματά τους ξεθωριάζουν. Γίνονται πιο ανοιχτά προς το άσπρο. ○ ξεβάφω

◇ ξεθώριασμα 🎵 ξε-θω-ριά-ζω

ξεκαρδίζομαι ρήμα
(ξεκαρδίστηκα, θα ξεκαρδιστώ)

☑ Όταν ξεκαρδίζεσαι στα γέλια, γελάς με την καρδιά σου, πάρα πολύ. ✍ Η Αθηνά και η Ελένη ξεκαρδίστηκαν στα γέλια με τ' ανέκδοτα του Νίκου.

◇ ξεκαρδιστικός, καρδιά

🎵 ξε-καρ-δί-ζο-μια

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ΞΕΚΙΝΩ-----ΞΕΚΟΥΦΑΙΝΩ

ΞΕΚΙΝΩ και **ΞΕΚΙΝᾶω** ρήμα
(ξεκίνησα, θα ξεκινήσω)

✓ Όταν ξεκινάς να κάνεις κάτι, αρχίζεις να κάνεις κάτι. Ο

θείος Σταμάτης ξεκίνησε να βλέπει σινεμά από πολύ μικρός.

✓ Όταν ξεκινάς από κάπου, φεύγεις από εκεί για να πας κάπου άλλου. Ο θείος

Σταμάτης ξεκίνησε από το σπίτι για να πάει σινεμά αλλά στον δρόμο κατάλαβε ότι είχε ξεχάσει το πορτοφόλι του. Με το

ξεκίνημα του έργου έσβησαν τα φώτα στο σινεμά. ξε-κι-νώ

ΞΕΚΟΥΦΑΙΝΩ, ΞΕΚΟΥΦΑΙΝΟΜΑΙ
ρήμα

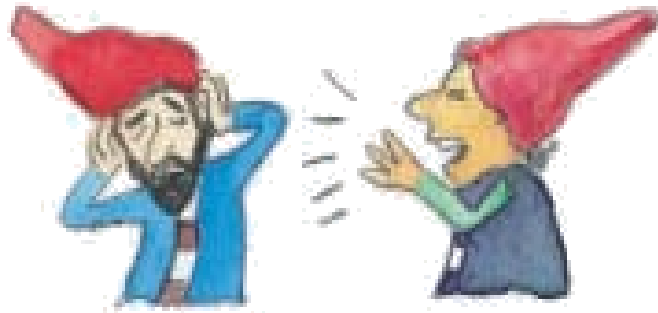
ξεκουφαίνω-----ξεμαλλιάζω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

(ξεκούφανα, θα ξεκουφάνω)

✓ Όταν ξεκουφαίνεις κάποιον με τις φωνές σου, φωνάζεις τόσο πολύ και τόσο δυνατά, που τον ενοχλείς και δεν μπορεί να σ' ακούσει άλλο. ◇ **κουφός**

♪ ξε-κου-φαί-νω

ξεμαλλιάζω, ξεμαλλιάζομαι

ρήμα (ξεμάλλιασα, θα ξεμαλλιάσω)

✓ Όταν ξεμαλλιάζεις κάποιον, τον τραβάς δυνατά από τα μαλλιά, συνήθως επειδή

ξεμαλλιάζω-----ξενοδοχείο

τσακώνεσαι μαζί του. ✓ Όταν
σε ξεμαλλιάζει ο αέρας, σου
χαλάει το χτένισμα των μαλλιών
σου. ◇ **μαλλιά**
♪ ξε-μαλ-λιά-ζω

ξενοδοχείο [το] ουσιαστικό
(ξενοδοχεία)

☑ Όταν ταξιδεύουμε μακριά από
το σπίτι μας ή κάνουμε διακο-
πές, μπορούμε να μείνουμε
μερικές νύχτες στο
ξενοδοχείο.

◇ **Ο ξενοδόχος είναι**
αυτός που έχει το
ξενοδοχείο. ξένος

♪ ξε-νο-δο-χεί-ο

ξένος, ξένη, ξένο επίθετο
(ξένοι, ξένες, ξένα)

✓ Όταν κάτι είναι ξένο, δεν είναι δικό σου. ✍ «Δεν πρέπει να πειράζουμε τα ξένα βιβλία και τετράδια» είπε η δασκάλα.

✓ Όταν κάποιος είναι ξένος, δεν είναι Έλληνας αλλά κατάγεται από άλλη χώρα. ○ αλλοδαπός

✓ «Να είσαι πιο ευγενικός μπροστά σε ξένους ανθρώπους» είπε στον κύριο Μιχάλη η θεία του. Μπροστά σε ανθρώπους που δεν ανήκουν στην οικογένειά σου.

✓ (σαν ουσιαστικό) «Να ντυθείς καλά, γιατί έχουμε ξένους απόψε στο σπίτι» είπε η θεία Κατερίνα

ξένος-----ξενυχτώ

στον θείο Σταμάτη. Έχουμε
επισκέπτες.

◇ ξενοδοχείο 🎵 ξέ-νος

ξενύχτης [ο], **ξενύχτισσα** [η]
ουσιαστικό (ξενύχτηδες και
ξενύχτισσες) → ξενυχτώ

ξενύχτι [το] ουσιαστικό
(ξενύχτια) → ξενυχτώ

ξενυχτώ και **ξενυχτάω** ρήμα
(ξενύχτησα, θα ξενυχτήσω)

☑ Όταν ξενυχτάς, μένεις
ξύπνιος όλη τη νύχτα ή τις
περισσότερες ώρες της νύχτας.
✓ Του κυρίου Γιάννη δεν του
αρέσει να ξενυχτάει.

ΞΕΝΥΧΤΩ-----ΞΕΠΑΓΙΆΖΩ

Δεν του αρέσει να διασκεδάζει μέχρι το πρωί. ◇ «Κάθε Δεκαπενταύγουστο κάνουμε ένα μεγάλο ξενύχτι στο πανηγύρι της Παναγίας» είπε ο Κώστας. «Γινόμαστε κι εμείς ξενύχτηδες» συμπλήρωσε η Αθηνά χαμογελώντας. νύχτα ♪ ξε-νυ-χτώ

Ξεπαγιάζω ρήμα (ξεπάγιασα, θα ξεπαγιάσω)

☑ «Χθες το βράδυ δεν είχαμε καλοριφέρ, γιατί είχε διακοπή ρεύματος και ξεπαγιάσαμε από το κρύο» είπε η Αθηνά. Κρυώσαμε πάρα πολύ. ◇ ξεπάγιασμα, πάγος ♪ ξε-πα-γιά-ζω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεπατώνω-----ξεπερνώ

ξεπατώνω, ξεπατώνομαι ρήμα
(ξεπάτωσα, θα ξεπατώσω)

☑ Τα παπούτσια της Αλίκης ξεπατώθηκαν από το πολύ τρέξιμο. Χάλασαν. ✓ Όταν ξεπατώνεσαι στη δουλειά, κουράζεσαι πάρα πολύ. ✍ Η θεία Κατερίνα ξεπατώθηκε στη δουλειά για να καθαρίσει και να ετοιμάσει το σπίτι για τη γιορτή του θείου Σταμάτη. ✦ **ξεπάτωμα, πάτος**
🎵 ξε-πα-τώ-νω

ξεπερνώ και **ξεπερνάω**,
ξεπερνιέμαι ρήμα (ξεπέρασα,
θα ξεπεράσω)

☑ Όταν ξεπερνάς κάποιον, πηγαίνεις μπροστά απ' αυτόν και

ξεπερνώ-----ξεπετώ

τον αφήνεις πίσω. Ο 'Ιγκλι
ξεπέρασε τον Κώστα κι έφτασε
πρώτος στην πόρτα του σχολεί-
ου. ○ προηγούμαι ● μένω
πίσω

✓ Όταν ξεπερνάς κάποιον, δεί-
χνεις ότι είσαι καλύτερος απ'
αυτόν σε κάτι. Η Αθηνά ξε-
πέρασε όλους τους συμμαθητές
της στο διαγώνισμα της αριθμη-
τικής. ○ βγαίνω πρώτος

✓ Ο αγώνας ξεπέρασε τη μία
ώρα. Κράτησε πάνω από μία
ώρα. ◇ περνώ 🎵 ξε-περ-νώ

ξεπετώ, ξεπετάγομαι ρήμα
(ξεπέταξα, θα ξεπετάξω)

☑ Όταν ξεπετάς κάτι, το

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεπετώ-----ξεπηδώ

τελειώνεις πολύ γρήγορα. Ο
Κώστας ξεπέταξε το διάβασμα
για να παίξει ποδόσφαιρο.

✓ Όταν ξεπετάγεσαι, εμφανίζε-
σαι ξαφνικά μπροστά σε κά-
ποιον χωρίς να το περιμένει.

 Ο σκύλος του κυρίου Μιχάλη
ξεπετάχτηκε μπροστά στην
Ελένη και την τρόμαξε.

◇ ξεπέταγμα ξε-πε-τώ

ξεπηδώ και **ξεπηδάω** ρήμα
(ξεπήδησα, θα ξεπηδήσω)

☑ Όταν κάτι ξεπηδά, βγαίνει
προς τα πάνω μέσα από κάτι
άλλο. «Κοίτα το νερό που
ξεπηδάει από την πηγή» είπε ο
θείος Αλέκος στην Αθηνά.

ξεπηδών-----ξεριζώνω

○ ξεπετάγομαι ◇ πηδών

♪ ξε-πη-δών

ξεπλένω, ξεπλένομαι ρήμα
(ξέπλυνα, θα ξεπλύνω)

✓ Όταν ξεπλένεις κάτι, του ρίχνεις καθαρό νερό για να φύγει η σαπουνάδα και να τελειώσεις έτσι το πλύσιμο του. ✍ **Η Αλίκη ξεπλένει καλά τα μαλλιά της, όταν λούζεται για να μη μείνει σαμπουάν πάνω τους.**

◇ **πλένω** ♫ ξε-πλέ-νω

ξεριζώνω, ξεριζώνομαι ρήμα
(ξερίζωσα, θα ξεριζώσω)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεριζώνω-----ξερός

☑ Ο δυνατός αέρας ξερίζωσε το δέντρο που είναι έξω από το σπίτι του κυρίου Μιχάλη. Το έβγαλε από το χώμα με τις ρίζες του. ◇ ρίζα

🎵 ξε-ρι-ζώ-νω

ξερός, ξερή, ξερό επίθετο
(ξεροί, ξερές, ξερά)

☑ Όταν κάτι είναι ξερό, δεν έχει καθόλου νερό. ✍ **Μετά το ποδόσφαιρο, ο Κώστας ένωθε το στόμα του ξερό. Διψούσε πολύ.**

○ στεγνός ● υγρός

✓ Ο κύριος Γιάννης ξέχασε τα μπιφτέκια στη φωτιά κι έγιναν ξερά. Έχασαν το ζουμί τους.

● μαλακός

✓ Η Αλίκη έπεσε ξερή στο κρεβάτι. Ήταν τόσο κουρασμένη. Έπεσε αναίσθητη. Η Αθηνά έμεινε ξερή, όταν έμαθε τα κακά νέα για τη Ροζαλία. Κοκάλωσε.

◇ Τα λουλούδια της κυρίας Μαργαρίτας ξεράθηκαν από την πολλή ζέστη.

ξερονήσι

♪ ξε-ρός

ξέρω ρήμα (ήξερα, θα ξέρω)

✓ Όταν ξέρεις κάτι, το γνωρίζεις, το έχεις στο μυαλό σου και δε χρειάζεται να το μάθεις.

ξέρω-----ξεσηκώνω

 Ο Κώστας ήξερε για τη γιορτή που ετοίμαζε η θεία Κατερίνα αλλά δεν είπε τίποτα για να μη χαλάσει την έκπληξη.

✓ Όταν ξέρεις κάτι, το γνωρίζεις καλά, επειδή το έχεις διαβάσει πολλές φορές ή επειδή έχεις ασχοληθεί μαζί του και το έχεις μάθει. «Σήμερα ξέρω πολύ

καλά την ορθογραφία μου» είπε ο Ίγκλι. ✓ Όταν ξέρεις κάποιον,

τον γνωρίζεις επειδή έχετε συναντηθεί μαζί κι άλλες φορές.

 Ο Νίκος ξέρει πολλά παιδιά από την τάξη της Αθηνάς.

 ξέ-ρω

ξεσηκώνω, ξεσηκώνομαι ρήμα

ξεσηκώνω-----ξεσκονίζω

(ξεσήκωσα, θα ξεσηκώσω)

✓ Όταν ξεσηκώνεις κάποιον, του χαλάς την ηρεμία και την ησυχία. ✎ Ο κύριος Μιχάλης ξεσήκωσε όλη τη γειτονιά με τις φωνές του. ✓ Όταν ξεσηκώνεις κάποιον, τον κάνεις να θέλει να βγει έξω να διασκεδάσει. Εκείνος τότε ξεσηκώνεται.

✎ Ο Κώστας και ο Νίκος είδαν τον καλό καιρό και ξεσηκώθηκαν για να πάνε εκδρομή.

◇ σηκώνω 🎵 ξε-ση-κώ-νω

ξεσκονίζω, ξεσκονίζομαι ρήμα
(ξεσκόνισα, θα ξεσκονίσω)

✓ Όταν ξεσκονίζεις, παίρνεις ένα πανί ή μία βούρτσα και

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
Ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεσκονίζω-----ξεσπώ

μαζεύεις τη σκόνη που υπάρχει στα έπιπλα του σπιτιού για να γίνουν καθαρά. ✍️ Η μητέρα του Ίγκλι ξεσκονίζει τακτικά το σπίτι τους. ♦ Της αρέσει να ασχολείται με το ξεσκόνισμα. Είναι όλη την ώρα με το ξεσκονόπανο στο χέρι. σκόνη 🎵 ξε-σκο-νί-ζω

ξεσκονόπανο [το] ουσιαστικό
(ξεσκονόπανα) → ξεσκονίζω

ξεσπώ και **ξεσπάω** ρήμα
(ξέσπασα, θα ξεσπάσω)

☑️ Όταν κάτι ξεσπά, τότε γίνεται απότομα και με μεγάλη δύναμη.

ξεσπώ-----ξετρελαίνω

 Χθες ξέσπασε δυνατή βροχή και γέμισαν οι δρόμοι με νερά. Η Αθηνά δεν έβρισκε τη Ροζαλία και ξέσπασε σε κλάματα, όταν της είπαν ότι είχε χαθεί στη βροχή. ξε-σπώ

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

ξετρελαίνω, ξετρελαίνομαι
ρήμα (ξετρελάθηκα, θα ξετρελαθώ)

 Όταν κάτι σε ξετρελαίνει, σου

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξετρελαίνω-----ξετρυπώνω

αρέσει πάρα πολύ, σ' ενθουσιάζει. Το καινούργιο ποδήλατο ξετρέλανε την Αθηνά.

○ ξεμυαλίζω

◇ τρελαίνω, τρελός, τρέλα

♪ ξε-τρε-λαί-νω

ξετρυπώνω ρήμα (ξετρύπωσα, θα ξετρυπώσω)

☒ Όταν ξετρυπώνεις κάτι, βρίσκεις κάτι που ήταν κρυμμένο, που δε φαινόταν ή που ήταν ξεχασμένο κάπου. «Πού την

ξετρύπωσες αυτή την κούκλα, Αθηνά;» ρώτησε η κυρία Μαργαρίτα. «Έχω να τη δω από τότε που ήσουν πολύ μικρή κι έπαιζες μαζί της». ○ βρίσκω

ξετρυπώνω-----ξεφαντώνω

✓ «Από πού ξετρύπωσε πάλι αυτός;» ρώτησε η Αθηνά, όταν είδε τον Νίκο να εμφανίζεται ξαφνικά. **τρύπα, τρυπώνω**
 ξε-τρυ-πώ-νω

ξεφαντώνω ρήμα (ξεφάντωσα, θα ξεφαντώσω)

 Όταν ξεφαντώνεις, διασκεδά-ζεις πολύ με χορό και τραγού-δια. «Σήμερα έχουμε γιορτή

στο σπίτι» είπε η θεία Κατερίνα.

«Θα φάμε, θα πιούμε και θα ξεφαντώσουμε». γλεντώ

 «Τι ωραία γιορτή, τι ξεφάντω-μα ήταν αυτό» είπε ο κύριος Γιάννης, όταν έφυγαν από το

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεφαντώνω-----ξεφεύγω

σπίτι της θείας Κατερίνας και
του θείου Σταμάτη. ○ γλέντι
♪ ξε-φα-ντώ-νω

ξεφεύγω ρήμα (ξέφυγα, θα
ξεφύγω)

☑ Όταν ξεφεύγεις, καταφέρνεις
να φύγεις μακριά από κάποιον
που σε κυνηγά. ✎ Η Ροζαλία
έτρεχε πολύ γρήγορα και ξέφυγε
από τον σκύλο που την
κυνηγούσε.

✓ Όταν κάτι σου ξεφεύγει,
μετακινείται από τη θέση που
βρίσκεται. ✎ «Μου ξέφυγε το
βάζο από τα χέρια κι έπεσε στο
πάτωμα» είπε ο Κώστας στη
μητέρα του.

ξεφεύγω-----ξεφλουδίζω

✓ Όταν κάτι σου ξεφεύγει, λες ένα μυστικό ή μία άσχημη λέξη που δεν έπρεπε να πεις.

 «Πρόσεξε μη σου ξεφύγει τίποτε» είπε η Αθηνά στον Κώστα. «Θα χαλάσει η έκπληξη που ετοιμάζουμε για τη γιορτή του θείου Σταμάτη». ξε-φεύ-γω

ξεφλουδίζω, ξεφλουδίζομαι
ρήμα (ξεφλούδισα, θα ξεφλουδίσω)

☑ Όταν ξεφλουδίζεις ένα φρούτο, βγάζεις τη φλούδα που έχει και κρατάς το υπόλοιπο.

 Της Αθηνάς της αρέσουν πιο πολύ οι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεφλουδίζω-----ξεφορτώνω

μπανάνες, γιατί τις ξεφλουδίζει πιο εύκολα από τ' άλλα φρούτα.

✓ Όταν ξεφλουδίζεις ή ξεφλουδίζεσαι, βγαίνουν μικρά κομμάτια ξερό δέρμα από τα χέρια και το πρόσωπο σου, επειδή ξεράθηκαν από τον ήλιο και τη θάλασσα. ◇ φλούδα

🎵 ξε-φλου-δί-ζω

ξεφορτώνω, ξεφορτώνομαι
ρήμα (ξεφόρτωσα, θα ξεφορτώσω)

☑️ Οι εργάτες έτρεξαν να ξεφορτώσουν το φορτηγό. Έτρεξαν να βγάλουν τα πράγματα από το φορτηγό.

✓ Η θεία Κατερίνα αγόρασε

ξεφορτώνω-----ξεφουρνίζω

καινούρια έπιπλα και θέλει να ξεφορτωθεί τα παλιά. Θέλει να διώξει τα παλιά, γιατί την ενοχλούν. **φορτίο, φορτώνω**
 ξε-φορ-τώ-νω

ξεφουρνίζω ρήμα
(ξεφούρνισα, θα ξεφουρνίσω)
 Όταν ξεφουρνίζεις κάτι, το βγάζεις από τον φούρνο που το είχες βάλει για να ψηθεί.
 φουρνίζω
 Λέμε ακόμη ότι ξεφουρνίζεις κάτι, όταν λες κάτι ξαφνικά χωρίς να το περιμένει κανείς.
 Μόλις ο Ίγκλι γύρισε σπίτι, το ξεφούρνισε. Ήθελε να πάει εκδρομή με τον Κώστα και τον

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεφουρνίζω-----ξεφτίζω

Νίκο.

◇ φούρνος 🎵 ξε-φουρ-νί-ζω

Ξέφτι [το] ουσιαστικό (ξέφτια)
→ ξεφτίζω

ξεφτίζω ρήμα (ξέφτισα θα ξεφτίσω)

☑ Όταν ένα ρούχο ξεφτίζει, ξηλώνεται σιγά σιγά, επειδή το φοράμε συνέχεια. ✍ «Μην το βάλεις αυτό το παντελόνι, Αθηνά!» είπε η κυρία Μαργαρίτα. «Έχει αρχίσει να ξεφτίζει και πρέπει να το ράψουμε». ◇ Όταν κάτι ξεφτίζει, γεμίζει ξέφτια, δηλαδή κρέμονται από τις άκρες του μικρές κλωστές. 🎵 ξε-φτί-ζω

ξεφυλλίζω-----ξεφυτρώνω

ξεφυλλίζω ρήμα (ξεφύλλισα, θα ξεφυλλίσω)

☑ Όταν ξεφυλλίζεις ένα βιβλίο ή ένα περιοδικό, γυρίζεις ένα ένα τα φύλλα του γρήγορα και διαβάζεις πολύ λίγες λέξεις σε κάθε σελίδα, συνήθως αυτές που έχουν έντονα ή χρωματιστά γράμματα και μεγάλο μέγεθος ή βλέπεις μόνο τις εικόνες που υπάρχουν. ♦ **φύλλο**

🎵 ξε-φυλ-λί-ζω

ξεφυτρώνω ρήμα (ξεφύτρωσα, θα ξεφυτρώσω)

☑ Όταν κάποιος ξεφυτρώνει,

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεφυτρώνω-----ξεφωνίζω

παρουσιάζεται ξαφνικά χωρίς να τον περιμένει κανείς.

 «Από πού ξεφύτρωσε πάλι αυτός;» ρώτησε ο Ίγκλι, όταν είδε τον σκύλο του κυρίου Μιχάλη να έρχεται ξαφνικά μπροστά του. ξεπετάγομαι
 φυτρώνω ξε-φυ-τρώ-νω

ξεφωνητό [το] ουσιαστικό
(ξεφωνητά) → ξεφωνίζω

ξεφωνίζω ρήμα (ξεφώνισα, θα ξεφωνίσω)

 Όταν ξεφωνίζεις, φωνάζεις πολύ δυνατά. - Τι

ξεφωνίζεις έτσι, Μιχάλη;
- Κάποιος έσπασε το τζάμι, θεία!

ξεφωνίζω-----ξεχειλίζω

◇ Ο κύριος Μιχάλης χάλασε τον κόσμο με τα ξεφωνητά του.
φωνή 🎵 ξε-φω-νί-ζω

ξέφωτο [το] ουσιαστικό
(ξέφωτα)

☑ Το ξέφωτο είναι ένα κομμάτι γης μέσα στο δάσος που δεν έχει καθόλου δέντρα. ◇ **φως**
🎵 ξέ-φω-το

ξεχασιάρης, ξεχασιάρα,
ξεχασιάρικο επίθετο
(ξεχασιάρηδες, ξεχασιάρες,
ξεχασιάρικα) → ξεχνώ

ξεχειλίζω ρήμα (ξεχείλισα, θα ξεχειλίσω)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεχειλίζω-----ξεχειλώνω

☑ Όταν το ποτήρι ξεχειλίζει, τότε το ποτήρι έχει γεμίσει και το νερό χύνεται απέξω.

✍ «Σταμάτα, μη βάζεις άλλο νερό, το ποτήρι έχει ξεχειλίσει και θα βρέξεις το τραπεζομάντιλο!» φώναξε ο θείος Τάκης στην Αθηνά.

✓ Λέμε ότι ξεχειλίσσε το ποτήρι, όταν θέλουμε να δείξουμε ότι δεν έχουμε πια υπομονή.

◇ Ο θείος Αλέκος λέει ότι με το ξεχειλίσμα του ποταμού γέμισαν με νερό όλα τα χωράφια του χωριού. χείλος 🎵 ξε-χει-λί-ζω

ξεχειλώνω ρήμα (ξεχειλώσα, θα ξεχειλώσω)

ξεχειλῶνω-----ξεχνῶ

☑ Όταν τα ρούχα σου ξεχειλῶνουν, τότε γίνονται πιο φαρδιά και μεγάλα απ' ό,τι πριν.

✍ «Μην τραβάς την μπλούζα σου έτσι, θα την ξεχειλώσεις!» είπε η κυρία Μαργαρίτα στον Κώστα.

◇ ξεχειλῶμα 🎵 ξε-χει-λώ-νω

ξεχνῶ και ξεχνᾶω, ξεχνιέμαι
ρήμα (ξέχασα, θα ξεχάσω)

☑ Όταν ξεχνᾶς κάτι, δεν το έχεις πια στο μυαλό σου, δεν το θυμάσαι. ✍ Ο Ἰγκλι ξέχασε σε ποιο μέρος είχε βάλει τ' αυτοκινητάκια του. Ἀρχισε λοιπόν να ψάχνει στο πατάρι. Εκεί βρήκε πολλά ξεχασμένα παιχνίδια,

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξεχνώ-----ξεχωρίζω

αλλά όχι τ' αυτοκινητάκια του.

● θυμάμαι

✓ Όταν ξεχνάς να κάνεις κάτι, παραλείπεις κάτι που έπρεπε να κάνεις. ✍ Ο Κώστας ξέχασε να φέρει το τετράδιο της αριθμητικής και δεν μπορούσε ν' αντιγράψει τις ασκήσεις από τον πίνακα. ● θυμάμαι

✓ Ο Νίκος ξεχάστηκε με το ποδόσφαιρο και γύρισε αργά στο σπίτι. ◇ Ο Κώστας δεν είναι ξεχασιάρης. Χθες για πρώτη φορά ξέχασε το τετράδιό του.

🎵 ξε-χνώ

ξεχωρίζω ρήμα (ξεχώρισα, θα ξεχωρίσω)

☑ Ο Κώστας ξεχώρισε τις ξύλινες μπογιές από τους μαρκαδόρους. Έβαλε τις μπογιές αλλού και τους μαρκαδόρους αλλού.

✓ Η δασκάλα της Αθηνάς δεν ξεχωρίζει κανένα παιδί, όλα τ' αγαπά το ίδιο. ○ προτιμώ

✓ Μέσα στο σκοτάδι δεν ήταν εύκολο να ξεχωρίσεις αν ήταν η Ροζαλία ή άλλη γάτα. Δεν ήταν εύκολο να καταλάβεις.

○ διακρίνω ◇ Ο Κώστας βάζει τις ξύλινες μπογιές και τους μαρκαδόρους σε ξεχωριστές θήκες στην κασετίνα του.

○ χωριστός, διαφορετικός

♪ ξε-χω-ρί-ζω

ξηλώνω-----ξημέρωμα

ξηλώνω, ξηλώνομαι ρήμα
(ξηλώσα, θα ξηλώσω)

☑ Όταν ξηλώνεις ένα ρούχο, ξεχωρίζεις τις ραφές του κόβοντας τις κλωστές που τις ενώνουν.

✂ Η μητέρα του 'Ιγκλι έραψε τη μπλούζα που ξηλώθηκε.

✓ Ο αέρας ήταν τόσο δυνατός, που ξηλώσε τα κεραμίδια από τη σκεπή του σπιτιού του κυρίου Μιχάλη. Τα έβγαλε με βίαιο τρόπο από τη θέση που ήταν.

◇ **ξηλώμα** 🎵 ξη-λώ-νω

ξημέρωμα [το] ουσιαστικό
(ξημερώματα) → ξημερώνω

ξημερώνω, ξημερώνομαι ρήμα
(ξημέρωσα, θα ξημερώσω)

☑ Όταν ξημερώνει, τότε αρχίζει να φαίνεται το πρώτο φως της ημέρας. ✓ Όταν ξημερώνεσαι, μένεις όλη την νύχτα ξύπνιος. χωρίς να κοιμηθείς, μέχρι ν' αρχίσει να φωτίζει η επόμενη ημέρα. ○ ξενυχτώ ◇ Το **ξημέρωμα** της Κυριακής βρήκε έτοιμους τον Κώστα και την Αθηνά να πάνε για ψάρεμα με τη βάρκα του θείου Τάκη. 🎵 ξη-με-ρώ-νω

ξηρά [η] ουσιαστικό

☑ Η ξηρά είναι τα μεγάλα κομμάτια της γης που δε σκεπάζονται από νερό. ○ στεριά

ξηρά-----ξινός

◇ ξερός 🎵 ξη-ρά

ξηρασία [η] ουσιαστικό
(ξηρασίες)

☑ Ξηρασία έχουμε, όταν δε
βρέχει καθόλου για πολλούς
μήνες. ○ υγρασία ◇ ξερός,
ξηραίνομαι 🎵 ξη-ρα-σί-α

ξίδι [το] ουσιαστικό (ξίδια)

☑ Το ξίδι είναι ένα καφετί ξινό
υγρό που το ρίχνουμε στο
φαγητό μας για να δίνει γεύση.
🎵 ξί-δι

ξινός, ξινή, ξινό επίθετο (ξινοί,
ξινές, ξινά)

☑ Ξινός είναι αυτός που η

ξινός-----ξοδεύω

γεύση του μοιάζει με τη γεύση του ξιδιού ή του λεμονιού.

◇ ξινίζω, ξινίλα, ξινούτσικος

♪ ξι-νός

ξίφος [το] ουσιαστικό (ξίφη)

☑ Το ξίφος είναι ένα όπλο με μία μακριά λεπίδα που κόβει και από τις δύο μεριές. ○ σπαθί

◇ Η ξιφασκία είναι άθλημα.

♪ ξί-φος

ξοδεύω, ξοδεύομαι ρήμα (ξόδεψα, θα ξοδέψω)

☑ Όταν ξοδεύεις τα χρήματά σου, δίνεις χρήματα για

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξοδεύω-----ξύλο

ν' αγοράσεις πολλά και διάφορα πράγματα. Όταν ξοδεύεσαι, ξοδεύεις πολλά χρήματα. Κάνεις πολλά έξοδα. Η Αθηνά ξόδεψε όλα τα χρήματά της αγοράζοντας τσίχλες και καραμέλες.

✓ Το αυτοκίνητο του κυρίου Μιχάλη ξοδεύει λίγη βενζίνη. Καίει λίγη βενζίνη. ✓ «Δεν πιστεύω να ξοδέψεις όλο σου τον χρόνο στο ποδόσφαιρο;» είπε η κυρία Μαργαρίτα στον Κώστα.

◇ έξοδα ξο-δεύ-ω

ξύλο [το] ουσιαστικό (ξύλα)

☑ Ο κορμός και τα κλαδιά των δέντρων είναι από ξύλο. Με το ξύλο φτιάχνουμε έπιπλα,

ξύλο-----ξυλοκόπος

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

πόρτες και άλλα αντικείμενα.
Ξύλο λέμε κι ένα κομμάτι ξύλο.
✓ Λέμε ότι δίνεις ή ρίχνεις ξύλο
σε κάποιον, όταν τον δέρνεις.
Ακόμη λέμε ότι τρως ξύλο, όταν
σε δέρνουν. Όταν πέφτει ξύλο,
γίνεται καβγάς.

◇ Το αγαπημένο παγωτό του
Κώστα είναι το παγωτό ξυλάκι.
ξυλοκόπος, ξυλουργός 🎵 ξύ-λο

ξυλοκόπος [ο] ουσιαστικό
(ξυλοκόποι)

✓ Ο ξυλοκόπος κόβει ξύλα στο
δάσος. ◇ Ο ξυλουργός
δουλεύει κάθε μέρα στο
ξυλουργείο του φτιάχνο-
ντας ξύλινες πόρτες

ξυλοκόπος-----ξύνω

κι έπιπλα. 🎵 ξυ-λο-κό-πος

ξυλουργός [ο] ουσιαστικό
(ξυλουργοί) → ξυλοκόπος

ξύνω, ξύνομαι ρήμα (έξυσα, θα ξύσω)

☑ Όταν ξύνεις το κεφάλι σου ή το χέρι σου, τα τρίβεις με τα νύχια του χεριού σου απαλά το κεφάλι σου ή το χέρι σου.

✍ Τον καημένο τον Κώστα! Στην εκδρομή τον τσίμπησε ένα κουνούπι στο χέρι και όλο το ξύνει.

✓ Όταν ξύνεις το μολύβι σου, το κάνεις να έχει λεπτή μύτη.

✍ Η Αθηνά έξυσε τις μπογιές

ξύνω-----ξύπνώ

της και όταν τελείωσε το ξύσιμο,
άρχισε να ζωγραφίζει.

◇ Με την ξύστρα ξύνεις το
μολύβι σου. ξύσιμο 🎵 ξύ-νω

ξύπνητήρι [το] ουσιαστικό
(ξύπνητήρια) → ξύπνώ

ξύπνιος, ξύπνια, ξύπνιο
επίθετο (ξύπνιοι, ξύπνιες,
ξύπνια) → ξύπνώ

ξύπνώ και **ξύπνάω** ρήμα
(ξύπνησα, θα ξύπνησω)
☑ Όταν ξύπνάς, σταματάς να
κοιμάσαι. 🖋️ **Ο Κώστας**
ξύπνησε πιο αργά σήμερα.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξυπνώ-----ξυπόλητος

✓ «Μην ξυπνάς τον Κώστα, άφησέ τον να κοιμηθεί λίγο ακόμη, είναι άρρωστος» είπε η κυρία Μαργαρίτα στην Αθηνά.
 ◇ Του Κώστα δεν του αρέσει το πρωινό ξύπνημα. Σήμερα δεν άκουσε το ξυπνητήρι που χτυπούσε. Η Αθηνά που ήταν ξύπνια έκλεισε το ρολόι κι έτρεξε να τον ξυπνήσει για να μην αργήσουν στο σχολείο. 🎵 ξυ-πνώ

ξυπόλητος, ξυπόλητη,
ξυπόλητο επίθετο (ξυπόλητοι, ξυπόλητες, ξυπόλητα)
 ✓ Ξυπόλητος είναι αυτός που δε φοράει παπούτσια.
 ✎ Ο Ίγκλι περπατάει ξυπόλητος

ξυπόλητος-----ξυρίζω

μέσα στο σπίτι του το καλοκαίρι.

🎵 ξυ-πό-λη-τος

ξυραφάκι [το] ουσιαστικό
(ξυραφάκια) → ξυρίζω

ξυρίζω, ξυρίζομαι ρήμα
(ξύρισα, θα ξυρίσω)

☑ Όταν κάποιος ξυρίζεται ή ξυρίζει το πρόσωπό του, κόβει τις τρίχες του προσώπου του με ξυραφάκι ή ξυριστική μηχανή πολύ κοντά στη ρίζα για να μη φαίνονται.

✍ Ο κύριος Γιάννης ξυρίζεται κάθε πρωί.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ξυρίζω-----ξύστρα

◇ Χρειάζεται αρκετό χρόνο για το ξύρισμά του κάθε πρωί.

♪ ξυ-ρί-ζω

ξυριστική μηχανή [η]

ουσιαστικό (ξυριστικές μηχανές) → ξυρίζω

ξύστρα [η] ουσιαστικό

(ξύστρες) → ξύνω

- Με χρησιμοποιείς κάθε μέρα στο σχολείο. Τι είμαι;

.....

όαση ----- όγκος

Ο ο

όαση [η] ουσιαστικό (οάσεις)

☑ Η όαση είναι ένα μικρό κομμάτι της ερήμου που έχει νερό και μερικά δέντρα. Εκεί σταματούν οι περαστικοί για να ξεκουραστούν και να δροσιστούν.

🎵 ό-α-ση

όγκος [ο] ουσιαστικό (όγκοι)

☑ «Ο όγκος του καναπέ είναι μεγάλος» είπε η κυρία Μαργαρίτα. Ο καναπές πιάνει πολύ χώρο.

✓ Ο κύριος Δημήτρης βρήκε έναν όγκο από σκουπίδια μπροστά στην πόρτα του μαγαζιού

όγκος-----οδηγώ

του. Βρήκε πολλά σκουπίδια.

○ σωρός, πλήθος 🎵 ό-γκος

οδηγός [ο], [η] ουσιαστικό
(οδηγοί) → οδηγώ

οδηγώ, οδηγούμαι ρήμα
(οδήγησα, θα οδηγήσω)

☑ Όταν κάποιος οδηγεί ένα αυτοκίνητο, κάθεται στο τιμόνι του, το κάνει να κινείται και το πηγαίνει ακριβώς εκεί που θέλει.

✓ Η Αθηνά οδήγησε την Ελένη στο μπάνιο του σπιτιού για να πλύνει τα χέρια της. Την πήγε μέχρι το μπάνιο.

✓ Ξέρεις πού οδηγεί αυτό το

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οδηγώ ----- οδοντίατρος

μονοπάτι; Ρώτησε ο Κώστας τον Νίκο.

◇ Ο Κώστας και οι φίλοι του πήγαν στο δάσος και παραλίγο να χαθούν, γιατί δεν είχαν οδηγό να τους δείξει τον δρόμο. Ευτυχώς περνούσε ένας οδηγός φορτηγού και τους έδωσε οδηγίες για τον δρόμο.

♪ ο-δη-γώ

οδοντίατρος και
οδοντογιατρός[ο], [η] ουσιαστικό (οδοντίατροι /οδοντογιατροί)

☑ Ο οδοντίατρος είναι ο

οδοντιατρείο ----- οδοντόκρεμα

γιατρός που φροντίζει τα δόντια μας όταν χαλάσουν.

◇ οδοντιατρείο

♪ ο-δο-ντί-α-τρος

οδοντόβουρτσα [η] ουσιαστικό
(οδοντόβουρτσες)

✓ Με την οδοντόβουρτσα καθαρίζουμε τα δόντια μας.

◇ δόντι ♪ ο-δο-ντό-βουρ-τσα

οδοντόκρεμα [η] ουσιαστικό
(οδοντόκρεμες)

✓ Βάζουμε την οδοντόκρεμα στην οδοντόβουρτσα για να

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οδός ----- οθόνη

καθαρίσουμε τα δόντια μας.

◇ δόντι 🎵 ο-δο-ντό-κρε-μα

οδός [η] ουσιαστικό (οδοί)

☑ Η οδός είναι ο δρόμος όπου περπατάς ή κατοικείς. ◇ **οδικός**

🎵 ο-δός

- Η οδός είναι από τις λίγες λέξεις που τελειώνουν σε -ος και είναι θηλυκού γένους. Άλλες τέτοιες λέξεις είναι: η μέθοδος, η είσοδος, η έξοδος και η πρόοδος, η έρημος, η λεωφόρος.

οθόνη [η] ουσιαστικό (οθόνες)

☑ Η οθόνη της τηλεόρασης είναι η επιφάνειά της. Είναι συνήθως από γυαλί κι εκεί βλέπουμε

οθόνη ----- οικία

ό,τι δείχνει η τηλεόραση. Οθόνη έχει κι ο υπολογιστής.

 Ο κύριος Γιάννης βρήκε τον Κώστα να κάθεται μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης και την Αθηνά μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή.

✓ «Εγώ πάλι προτιμώ τη μεγάλη οθόνη του σινεμά από την τηλεόραση» είπε η κυρία Μαργαρίτα.

 ο-θό-νη

οικία [η] ουσιαστικό (οικίες)

 Οικία λέμε το σπίτι. Στην κουζίνα χρησιμοποιούμε οικιακές συσκευές για να κάνουμε οικιακές εργασίες. Τις δουλειές

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οικία ----- οικογένεια

του σπιτιού τις λέμε και **οικιακά**.
Μερικοί για τα οικιακά έχουν μία
οικιακή βοηθό. 🎵 οι-κί-α

οικιακός, οικιακή, οικιακό
επίθετο (οικιακοί, οικιακές,
οικιακά) → οικία

οικογένεια [η] ουσιαστικό
(οικογένειες)

☑ Ο πατέρας, η μητέρα και τα
παιδιά είναι μία **οικογένεια**.

◇ Σήμερα πήγε όλη η οικογένεια
του κυρίου Γιάννη στον **οικογε-
νειακό** της γιατρό. Ο κύριος
Γιάννης είναι καλός οικογενει-
άρχης, φροντίζει τη γυναίκα και
τα παιδιά του και δεν του αρέσει

οικογένεια ----- οικία

να ασχολείται με τα **οικογενει-**
ακά των άλλων. 🎵 **οι-κο-γέ-νει-α**
✍️ 'η οικογένεια'

οικογενειάρχης [ο] ουσιαστικό
(οικογενειάρχες) →
οικογένεια

οικοδομή [η] ουσιαστικό
(οικοδομές) → οικοδόμος

οικοδόμος [ο] ουσιαστικό
(οικοδόμοι)
☑️ Ο οικοδόμος είναι ο εργάτης
που δουλεύει για να χτιστεί ένα
σπίτι. ○ χτίστης ◇ Δίπλα
στο σπίτι του κυρίου Μιχάλη

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οικονομία ----- οικονομία

γίνεται μία νέα οικοδομή.

Οικοδομή λέμε ένα κτίριο που χτίζεται ή που έχει χτιστεί.

♪ οι-κο-δό-μος

οικονομία [η] ουσιαστικό
(οικονομίες)

☑ 'Όταν κάνεις οικονομία, ξοδεύεις τόσα χρήματα όσα χρειάζονται για ν' αγοράσεις αυτά που έχεις ανάγκη. Ο Κώστας κάνει οικονομία στα χρήματά του για να του φτάσουν μέχρι το τέλος της βδομάδας.

● σπατάλη

✓ Μερικές φορές του περισσεύ-

οικόπεδο ----- οινόπνευμα

ουν χρήματα και τα βάζει στον
κουμπαρά του. Πέρυσι με τις
οικονομίες του αγόρασε ένα
ποδήλατο. 🎵 οι-κο-νο-μί-α

οικόπεδο [το] ουσιαστικό
(οικόπεδα) ☒ Το **οικόπεδο** είναι
ένα κομμάτι γης όπου θα
χτιστεί ένα σπίτι. ✍️ Οι γονείς
του Κώστα αγόρασαν ένα
οικόπεδο κοντά στη θάλασσα.
🎵 οι-κό-πε-δο

οινόπνευμα [το] ουσιαστικό
(οινοπνεύματα)
☒ Το **οινόπνευμα** είναι ένα
υγρό που το χρησιμοποιούμε
σαν φάρμακο. Έχει μία δυνατή

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οινόπνευμα ----- οινόπνευμα

μυρωδιά και πιάνει εύκολα φωτιά. Ο γιατρός καθάρισε το χέρι του Κώστα με οινόπνευμα πριν του κάνει το εμβόλιο.

✓ Οινόπνευμα είναι και το υγρό που βρίσκεται μέσα σε πολλά ποτά, όπως στη μπίρα και στο κρασί. Όταν πίνουμε τέτοια ποτά, μπορεί να μεθύσουμε.

○ αλκοόλ

♪ οι-νό-πνευ-μα

1. Η θεία Κατερίνα
2. Η κυρία Μαργαρίτα και ο κύριος Γιάννης, οι γονείς του Κώστα και της Αθηνάς
3. Ο παππούς

οικογένεια -----

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

4. Η γιαγιά
5. Ο Κώστας, ο αδελφός της Αθηνάς
6. Ο θείος Σταμάτης
7. Η Αθηνά
8. Ο Νίκος είναι φίλος του Κώστα
9. Ο Δημητράκης, το μωρό της θείας Κατερίνας, ξάδελφος του Κώστα και της Αθηνάς

ολόκληρος-----όλος-

ολόκληρος, ολόκληρη, ολόκληρο επίθετο (ολόκληροι, ολόκληρες, ολόκληρα)

☑ Όταν κάτι είναι ολόκληρο, δεν του λείπει τίποτε. ✎ Ο δάσκαλος έφερε στην τάξη ένα ολόκληρο κουτί με κιμωλίες.

○ ακέραιος ● μισός

✓ Όταν διαβάζουμε ολόκληρο το μάθημα, διαβάζουμε το μάθημα από την αρχή μέχρι το τέλος του. ○ όλος🎵 ο-λό-κλη-ρος

όλος, όλη, όλο επίθετο (όλοι, όλες, όλα)

☑ Όταν πίνεις όλο το γάλα σου, πίνεις όσο γάλα υπάρχει στο ποτήρι σου. ○ ολόκληρος

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

όλος ----- ομάδα

♪ ό-λος

- Όταν βάζεις τη λέξη ολο- μπροστά από επίθετα, η σημασία τους γίνεται πιο έντονη, π.χ. ολόμαυρος, ολοζώντανος.

Ολυμπιάδα [η] ουσιαστικό (Ολυμπιάδες)

☑ Η Ολυμπιάδα είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες που γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια. ✍ **Η Ολυμπιάδα του 2004 έγινε στην Αθήνα.**

◇ **Ολυμπιακοί Αγώνες**

♪ Ο-λυ-μπι-ά-δα

ομάδα [η] ουσιαστικό (ομάδες)

☑ Μία ομάδα είναι μερικά άτομα που κάνουν κάτι μαζί ή που

ομάδα ----- ομάδα

βρίσκονται κάπου μαζί. Στην τάξη της Αθηνάς μία ομάδα μαθητών έκοβε το χαρτόνι και μία άλλη κολλούσε πάνω σε κάθε κομμάτι τις ζωγραφιές

✓ Μία ομάδα είναι μερικοί αθλητές που ασχολούνται με το ίδιο άθλημα, έχουν την ίδια στολή και το ίδιο σήμα και προσπαθούν να κερδίζουν στους αγώνες. Η ομάδα του σχολείου του Κώστα κέρδισε στον χθεσινό αγώνα με το γειτονικό σχολείο. Το μπάσκετ είναι ομαδικό άθλημα.

🎵 ο-μά-δα

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ομαλός ----- ομιλία

ομαλός, ομαλή, ομαλό επίθετο
(ομαλοί, ομαλές, ομαλά)

☑ Ο ομαλός δρόμος είναι επίπεδος και δεν έχει λακκούβες.

● ανώμαλος 🎵 ο-μα-λός

ομελέτα [η] ουσιαστικό
(ομελέτες)

☑ Η ομελέτα είναι ένα φαγητό που γίνεται με αυγά που τα χτυπάμε και τα τηγανίζουμε σε λάδι ή βούτυρο. 🎵 ο-με-λέ-τα

ομιλητής [ο], **ομιλήτρια** [η]
ουσιαστικό (ομιλητές, ομιλήτριες) → ομιλία

ομιλία [η] ουσιαστικό (ομιλίες)

ομιλία -----ομίχλη

✓ Όταν κάποιος δίνει μία ομιλία, μιλάει σχετικά με ένα θέμα. Βγάζει λόγο. ✍️ Πριν από λίγες μέρες η θεία Κατερίνα έδωσε μία ομιλία για την τέχνη στην αρχαία Ελλάδα. Ήταν πολύ όμορφα. ♦ Βέβαια λέει ότι ο άντρας της, ο κύριος Σταμάτης, είναι καλύτερος ομιλητής από αυτήν, γιατί είναι δικηγόρος. Καμιά φορά παραπονιέται που ο αδελφός της ο κύριος Γιάννης δεν είναι πολύ ομιλητικός και δε μιλάει συχνά.

Μιλώ 🎵 ο-μι-λί-α

ομίχλη [η] ουσιαστικό (ομίχλες) ✓ Όταν υπάρχει ομίχλη,

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ομίχλη ----- ομοιότητα

ένα απαλό σύννεφο είναι πολύ κοντά στο έδαφος και δεν μπορούμε να δούμε μακριά.

♪ ο-μί-χλη

όμοιος, όμοια, όμοιο επίθετο
(όμοιοι, όμοιες, όμοια)

☑ Τα όμοια τετράδια έχουν το ίδιο χρώμα, το ίδιο μέγεθος και το ίδιο σχέδιο. ○ ίδιος ● διαφορετικός ◇ Στην τάξη του Κώστα είναι δύο κορίτσια που έχουν πολύ μεγάλη ομοιότητα μεταξύ τους. Είναι δίδυμες.

♪ ό-μοι-ος

ομοιότητα [η] ουσιαστικό
(ομοιότητες) → όμοιος

ομολογώ ----- όμορφος

ομολογώ ρήμα (ομολόγησα, θα ομολογήσω)

☑ Όταν ομολογείς κάτι, δέχεσαι ότι εσύ το έκανες.

✍ Ο Κώστας ομολόγησε ότι αυτός έριξε κάτω το βάζο με τα λουλούδια και ζήτησε συγνώμη. ○ παραδέχομαι ● αρνούμαι ◇ Η ομολογία του έκανε την κυρία Μαργαρίτα να μην τον τιμωρήσει αυστηρά. 🎵 ο-μο-λο-γώ

ομορφαίνω ρήμα (ομόρφυνα, θα ομορφύνω) → όμορφος

όμορφος, όμορφη, όμορφο
επίθετο (όμορφοι, όμορφες, όμορφα)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

όμορφος-----ομπρέλα

- ✓ Όταν κάτι είναι **όμορφο**, είναι ωραίο και σου αρέσει να το βλέπεις. ○ ωραίος ● άσχημος
- ✍ Ο πρίγκιπας μαγεύτηκε από την **ομορφιά** της Χιονάτης. «Τι **όμορφη** που είναι! Και είναι τόσο **όμορφα** ντυμένη! Αν την παντρευτώ, θα **ομορφαίνει** τη ζωή μου κάθε μέρα» σκέφτηκε.
- ◇ **ομορφιά, ομορφαίνω**
- ♪ **όμο-ρφος**

ομπρέλα [η] ουσιαστικό
(ομπρέλες)

- ✓ Κρατάς **ομπρέλα** για να μη βραχείς από τη βροχή. Το καλοκαίρι στην παραλία έχουμε **ομπρέλα** θαλάσσης για να μη μας

ομπρέλα-----ονειρεύομαι

καίει ο ήλιος. 🎵 ο-μπρέ-λα

ονειρεύομαι ρήμα
(ονειρεύτηκα, θα ονειρευτώ)
☑️ Όταν ονειρεύεσαι, βλέπεις
στον ύπνο σου ότι συμβαίνουν
διάφορα πράγματα. Βλέπεις
όνειρα. ✍️ **Η Αθηνά κοιμόταν**
και ονειρεύτηκε πως είχε
φτερά και πετούσε. ✓ Όταν
είσαι ξύπνιος κι ονειρεύεσαι,
σκέφτεσαι πράγματα που θέλεις
να κάνεις. Κάνεις όνειρα.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ονειρεύομαι ----- όνομα

✍ Η Αθηνά ονειρεύεται να γίνει ζωγράφος όταν μεγαλώσει.

♦ Ο Κώστας είδε στ' όνειρό του πως ήταν καλοκαίρι κι έκανε μπάνιο στην παραλία. Η Αλίκη πάλι καθόταν στην πολυθρόνα κι ονειροπολούσε. Έκανε όνειρα για το μέλλον.

🎵 ο-νι-ρεύ-ο-μαι

όνειρο [το] ουσιαστικό (όνειρα)
→ ονειρεύομαι

όνομα [το] ουσιαστικό
(ονόματα)

όνομα ----- οξυγόνο

✓ Όλοι μας έχουμε ένα όνομα.
Εσένα πως σε λένε; ◇ Το **ονο-**
ματεπώνυμό σου ποιο είναι; Η
Αθηνά **ονόμασε** τη γάτα της
Ροζαλία. 🎵 ό-νο-μα

ονομάζω, ονομάζομαι ρήμα
(ονόμασα, θα ονομάσω) →
όνομα

οξεία [η] ουσιαστικό (οξειές)
✓ Η οξεία είναι το σημάδι (´)
που βάζουμε στις λέξεις για να
ξέρουμε σε ποια συλλαβή θα τις
τονίσουμε.
🎵 ο-ξει-α

οξυγόνο [το] ουσιαστικό (οξυ-

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οξυγόνο----- όπλο

γόννα) ☒ Το οξυγόνο είναι ο καθαρός αέρας που αναπνέουμε. «Αναπνεύσαμε οξυγόνο στην εκδρομή που κάναμε στο βουνό» είπε ο Νίκος.
 ο-ξυ-γό-νο

οπαδός [ο], [η] ουσιαστικό (οπαδοί)

☒ Οπαδό λέμε αυτόν που αγαπάει μία ομάδα, παρακολουθεί τους αγώνες της και την υποστηρίζει. Ο θείος Τάκης είναι οπαδός της ομάδας μπάσκετ της πόλης του. ο-πα-δός

όπλο [το] ουσιαστικό (όπλα)

☒ Οι στρατιώτες πολεμούν με

όπλο ----- οργανισμός

όπλα. Πηγαίνουν στον πόλε-
μο οπλισμένοι. ό-πλο

όραση [η] ουσιαστικό (οράσεις)
 Ο παππούς του Κώστα δεν
έχει καλή όραση και γι' αυτό
φοράει γυαλιά. Δε βλέπει καλά.
 Στο χωριό του θείου Αλέκου η
γέφυρα είναι ορατή από μακριά,
γιατί είναι πολύ μεγάλη. Μπο-
ρούμε να τη δούμε από μακριά.
 ό-ρα-ση

οργανισμός [ο] ουσιαστικό
(οργανισμοί)

 Ο οργανισμός είναι όλα μαζί
τα μέρη και τα όργανα του σώ-
ματός μας. «Το νερό είναι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οργανισμός-----όργανο

απαραίτητο για τον οργανισμό μας» είπε ο κύριος Γιάννης στον Κώστα και την Αθηνά.

✓ Καθετί που είναι ζωντανό είναι ένας οργανισμός.

 Τα ζώα είναι διαφορετικοί οργανισμοί από τα φυτά.

 ορ-γα-νι-σμός

όργανο [το] ουσιαστικό (όργανα)

 Η καρδιά και το στομάχι είναι όργανα του ανθρώπινου σώματος. Τα όργανα κάνουν μία ορισμένη δουλειά.

✓ Η κιθάρα και το βιολί είναι μουσικά όργανα που παίζουν μουσική. όρ-γα-νο

οργανώνω -----οργώνω

οργανώνω, οργανώνομαι ρήμα
(οργάνωσα, θα οργανώσω)

✓ Όταν οργανώνεις μία γιορτή, κανονίζεις πώς ακριβώς θα γίνει η γιορτή. ✍ Η **θεία Κατερίνα** **οργάνωσε** μία γιορτή για τα γενέθλια του θείου Σταμάτη.

◇ Στην **οργάνωση** της γιορτής βοήθησε και η κυρία **Μαργαρίτα**.

🎵 ορ-γα-νώ-νω

οργώνω, οργώνομαι ρήμα
(όργωσα, θα οργώσω)

✓ Όταν ο γεωργός οργώνει, σκάβει το χωράφι του με το αλέτρι ή με το τρακτέρ για να μπορεί μετά να το

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

οργώνω ----- όρεξη

καλλιεργήσει. Το όργωμα της γης γίνεται το φθινόπωρο.

 ορ-γώ-νω

όρεξη [η] ουσιαστικό (ορέξεις)

 Όταν έχεις όρεξη, θέλεις να φας το φαγητό σου.

 Ο Κώστας και οι φίλοι του πήγαν εκδρομή στο βουνό. Η εκδρομή τους άνοιξε την όρεξη κι έφαγαν πολύ. ● ανορεξία

 Όταν έχεις όρεξη για κάτι, θέλεις να το κάνεις.

 Στη γιορτή ο Κώστας και η Αθηνά είχαν όρεξη για μουσική και ο θείος Σταμάτης τους άφησε να τραγουδήσουν ένα τραγούδι.

○ διάθεση, κέφι

 ό-ρε-ξη

όρθιος, όρθια, όρθιο επίθετο
(όρθιοι, όρθιες, όρθια) ☒ Όταν
είσαι όρθιος, στέκεσαι στα
πόδια σου χωρίς να κάθεται
κάπου ή να είσαι ξαπλωμένος.

 Έξω από το σινεμά είχε μία
τεράστια ουρά. Η θεία Κατερίνα
και ο θείος Σταμάτης μπήκαν κι
αυτοί στην ουρά και περίμεναν
όρθιοι πολλή ώρα. ● καθιστός,
ξαπλωτός

✓ «Καλύτερα να βάλουμε τα βι-
βλία όρθια στη βιβλιοθήκη» είπε
η Αθηνά στον Κώστα. Να τα βά-
λουμε δηλαδή με τη στενή πλευ-
ρά τους προς τα
κάτω.

 όρ-θι-ος

ορθογραφία ----- ορίζοντας

ορθογραφία [η] ουσιαστικό

☑ Όταν ξέρεις ορθογραφία, ξέρεις να γράφεις σωστά τις λέξεις χωρίς να κάνεις λάθη.

🎵 ορ-θο-γρα-φί-α

ορίζοντας [ο] ουσιαστικό
(ορίζοντες)

☑ Ο ορίζοντας είναι η γραμμή που νομίζουμε ότι υπάρχει εκεί που ο ουρανός ακουμπά τη γη ή τη θάλασσα. ✍

Ο Κώστας κοιτούσε για ώρες μακριά στον **ορίζοντα** για να δει αν έρχεται κάποιο πλοίο στην Κρήτη. Καθόταν εκεί μέχρι που σκοτεινίασε και ο ήλιος εξαφανίστηκε στον ορίζοντα. 🎵 ο-ρί-ζο-ντας

οριζόντιος ----- όριο

οριζόντιος, οριζόντια, οριζόντιο επίθετο (οριζόντιοι, οριζόντιες, οριζόντια)

☑ Όταν κάτι είναι οριζόντιο, είναι παράλληλο προς το έδαφος, δεν είναι όρθιο ή πλάγιο.

✍ Το τραπέζι είναι οριζόντιο για να μη γλιστρούν τα πιάτα και πέφτουν κάτω» είπε γελώντας η κυρία Μαργαρίτα στην Αθηνά. ♦ **ορίζοντας**

🎵 ο-ρι-ζό-ντι-ος

όριο [το] ουσιαστικό (όρια)

☑ Το όριο είναι μία γραμμή ή ένα σημείο πέρα από το οποίο δεν μπορεί να γίνει κάτι.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

όριο----- ορισμένος

 Τα όρια ενός γηπέδου ποδοσφαίρου είναι η άσπρη γραμμή που βρίσκεται γύρω του.

✓ Τα όρια μεταξύ δύο χωρών είναι τα σύνορά τους. Είναι η γραμμή που τα χωρίζει. Ο ποταμός Έβρος είναι το φυσικό όριο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. ό-ρι-ο

ορισμένος, ορισμένη, ορισμένο
μετοχή (ορισμένοι, ορισμένες, ορισμένα)

 Όταν κάτι είναι ορισμένο, έχει αποφασιστεί ακριβώς πώς θα είναι. «Η επίσκεψη στο μουσείο είναι ορισμένη για την

ορισμένος -----ορμώ

άλλη Τρίτη» είπε η Αλίκη στην Αθηνά. Έχει κανονιστεί για την Τρίτη. ● αόριστος ✓ (σαν αντωνυμία, μόνο στον πληθυντικό) Ορισμένοι μαθητές μιλάνε μέσα στην τάξη. Κάποιοι, μερικοί. 🎵 ο-ρι-σμέ-νος

ορμώ ρήμα (όρμησα, θα ορμήσω)

☑ Όταν ορμάς κάπου, κινείσαι προς τα μπροστά με δύναμη και ταχύτητα και συνήθως μ' εχθρική πρόθεση. ✍ Ο θείος Αλέκος είπε ότι ο σκύλος του όρμησε σ' ένα λύκο για να τον διώξει μακριά από το κοπάδι του γείτονα. 💎 Ο σκύλος έτρεξε

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ορμή ----- όρος

προς τον λύκο με ορμή.

○ δύναμη 🎵 ορ-μώ

όρος [ο] ουσιαστικό (όροι)

☑ Ο όρος είναι κάτι που πρέπει να συμβεί πριν από κάτι άλλο.

✍ Ο Κώστας λέει ότι θα πάνε εκδρομή με τον όρο ότι θα κάνει καλό καιρό. 🎵 ό-ρος

όρος [το] ουσιαστικό (όρη)

☑ Το όρος είναι το βουνό. ✍ Ο Κώστας βρήκε στον χάρτη της Ελλάδας το όρος Όλυμπος.

όρος ----- ορφανός

○ βουνό

◇ «Η Ήπειρος είναι μία ορεινή περιοχή της Ελλάδας και η Πίνδος είναι η πιο γνωστή οροσειρά της» είπε η δασκάλα. Όλοι όμως οι ορειβάτες θέλουν ν' ανεβούν στην κορυφή του όρους Όλυμπος. 🎵 ό-ρος

όροφος [ο] ουσιαστικό
(όροφοι)

☑ Μία πολυκατοικία έχει πολλούς ορόφους. 🎵 ό-ρο-φος

ορφανός, ορφανή, ορφανό
επίθετο (ορφανοί, ορφανές, ορφανά) ☑ Ένα παιδί είναι ορφανό, όταν έχει χάσει τον έναν

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ορφανός ----- όσπριο

ή και τους δύο γονείς του.

♫ ορ-φα-νός

ορχήστρα [η] ουσιαστικό
(ορχήστρες)

☑ Η ορχήστρα είναι μία ομάδα από μουσικούς που ο καθένας έχει ένα μουσικό όργανο κι όλοι μαζί παίζουν το ίδιο κομμάτι.

♫ ορ-χή-στρα

όσπριο [το] ουσιαστικό (όσπρια)

☑ Οι φακές, τα φασόλια, τα ρεβίθια κι ο αρακάς είναι όσπρια.

♫ ό-σπρι-α

οστό ----- όσφρηση

οστό [το] ουσιαστικό (οστά)

☑ Τα οστά είναι τα κόκαλα που έχουμε στο σώμα μας. 🎵 ο-στό

όστρακο [το] ουσιαστικό (όστρακα)

☑ Το όστρακο κλείνει μέσα του και προστατεύει το μαλακό μέρος κάποιων ζώων.

✍ Ο Κώστας και η Αθηνά μαζεύουν πολλά πολύχρωμα όστρακα στις παραλίες της Κρήτης. ○ κοχύλι, κέλυφος

🎵 ό-στρα-κο

όσφρηση [η] ουσιαστικό

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

όσφρηση -----ούζο

☑ Χθες η Αθηνά δεν είχε καθόλου όσφρηση, γιατί ήταν συναχωμένη. Δεν μπορούσε να μυρίσει τίποτα. 🎵 ό-σφρη-ση

ουδέτερος, ουδέτερη, ουδέτερο
επίθετο (ουδέτεροι, ουδέτερες, ουδέτερα)

☑ Όταν σ' έναν καβγά είσαι ουδέτερος, δεν παίρνεις τη θέση ούτε του ενός ούτε του άλλου. 🎵 ου-δέ-τε-ρος

ούλο [το] ουσιαστικό (ούλα)

☑ Τα ούλα κρατούν τα δόντια σου στη θέση τους. 🎵 ού-λο

ούζο [το] ουσιαστικό (ούζα)

ούζο ----- ουρά

☑ Το ούζο είναι ένα ποτό για τους μεγάλους. Έχει μέσα πολύ οινόπνευμα. Όταν του ρίχνεις νερό, γίνεται άσπρο. 🎵 ού-ζο

ουρά [η] ουσιαστικό (ουρές)

☑ Πολλά ζώα έχουν ουρά.

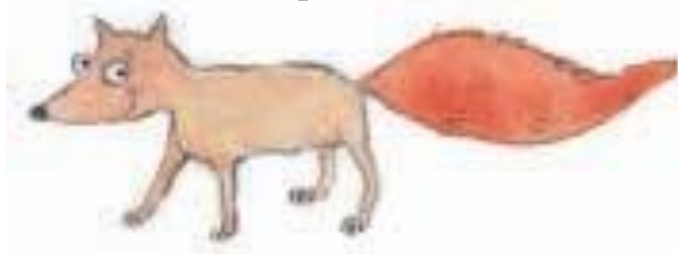
✍ Ο σκύλος του κυρίου Μιχάλη κούνησε την ουρά του από χαρά, μόλις είδε την Αθηνά και την Ελένη.

✓ Η ουρά του αεροπλάνου είναι το πίσω μέρος του. ✓ Έξω από το σινεμά περίμεναν ουρές ανθρώπων. Ο θείος Σταμάτης ήθελε να φύγουν αλλά η θεία Κατερίνα είπε να μουν στην ουρά και να περιμένουν.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ουρά ----- ουρονοξύστης

○ σειρά ου-ρά

Μία αλεπού με μεγάλη ουρά

ουράνιο τόξο [το] ουσιαστικό
→ ουρανός, τόξο

ουρανοξύστης [ο] ουσιαστικό
(ουρανοξύστες)

☒ Ο ουρανοξύστης
είναι ένα κτίριο με πάρα
πολλούς ορόφους και
μεγάλο ύψος. Στην
Αμερική έχει πολλούς
ουρανοξύστες.

◇ **ουρανός** ου-ρα-νο-ξύ-στης

ουρανός ----- ουρλιάζω

ουρανός [ο] ουσιαστικό
(ουρανοί)

☑ Βλέπουμε τον ουρανό ψηλά πάνω από το κεφάλι μας, όταν είμαστε έξω. Όταν κάνει καλό καιρό, είναι γαλάζιος. Όταν βρέχει, είναι γκρίζος και γεμάτος σύννεφα. ◇ Μόλις σταμάτησε η βροχή, βγήκε στον ουρανό ένα ουράνιο τόξο.

🎵 ου-ρα-νός_

ουρλιάζω ρήμα (ούρλιαξα, θα ουρλιάξω)

☑ Τα άγρια ζώα ουρλιάζουν.

✍ Ο θείος Αλέκος αναστατώθηκε, όταν άκουσε ένα λύκο να ουρλιάζει. Είχαν μπει στο χωριό λύκοι;

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ουρλιάζω ----- όχθη

✓ Όταν οι άνθρωποι ουρλιά-
ζουν, φωνάζουν πολύ δυνατά.

✎ «Να μην ξαναγίνει αυτό!»
οὐρλιαξε ο κύριος Μιχάλης, όταν
είδε το σπασμένο παράθυρο.

◇ Τα παιδιά άκουσαν το ουρλια-
χτό του κυρίου Μιχάλη και φο-
βήθηκαν. 🎵 ουρ-λιά-ζω

οφθαλμίατρος [ο] ουσιαστικό
(οφθαλμίατροι)

☑ Ο οφθαλμίατρος είναι ο για-
τρός που φροντίζει τα μάτια μας.

🎵 ο-φθαλ-μί-α-τρος

όχθη [η] ουσιαστικό (όχθες)

☑ Η όχθη του ποταμού ή της

λίμνης είναι η στεριά που βρίσκειται στην άκρη του ποταμού ή της λίμνης και βρέχεται από το νερό. 🎵 ό-χθη

οχιά [η] ουσιαστικό (οχιές)

☑️ Η οχιά είναι ένα επικίνδυνο φίδι που ζει στην Ελλάδα. Το χρώμα του είναι γκρίζο ή καφέ.

✓ Οχιά λέμε και κάποιον ανθρωπο που είναι κακός, ύπουλος κι επικίνδυνος. 🎵 ο-χιά

όψη [η] ουσιαστικό (όψεις)

☑️ Άλλαξε η όψη της κυρίας Μαργαρίτας με το καινούριο

ὄψη ----- ὄψη

χτένισμα. Ἄλλαξε το πρόσωπό της.

✓ Η ὄψη ενός πράγματος είναι αυτό που εμείς βλέπουμε.

✍ «Ἄλλαξε η ὄψη της Αθήνας με τους Ολυμπιακούς Αγώνες» είπε η Αλίκη.

🎵 ό-ψη

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.